

W OBRONIE PRAW CZŁOWIEKA OSÓB INTERPŁCIOWYCH— JAK MOŻESZ POMÓC?

POLSKI

W OBRONIE PRAW CZŁOWIE- KA OSÓB INTERPŁCIOWYCH –

JAK MOŻESZ POMÓC?

AUTOR: DAN CHRISTIAN GHATTAS

TŁUMACZENIE: FRANCISZKA SADY

GRUDZIEŃ 2015

Herausgegeben von:

Organisation Intersex International Europe e.V. / Oii Europe
www.oii europe.org

Opracowanie graficzne: S. Beneš, www.benswerk.wordpress.com

Andrea Schmidt, www.typografie-im-kontext.de

Druk: Corelio Printing, www.corelio.be

Publikacja finansowana ze środków
Unii Europejskiej

publicada por ILGA-Europa

9 OSOBY INTERPŁCIOWE W EUROPIE

19 NAJCZĘŚCIEJ ZADAWANE PYTANIA

25 CO MOŻESZ ZROBIĆ, ŻEBY POMÓC?

29 ANEKS

33 ŹRÓDŁA

ILGA-EUROPE

Europejski oddział Międzynarodowego Stowarzyszenia na rzecz Lesbijek, Gejów, Osób Transpłciowych i Interpłciowych (ILGA) – to międzynarodowa pozarządowa organizacja parasolowa zrzeszająca ponad 400 organizacji z 45 krajów europejskich. ILGA powstała w 1978 roku. ILGA-Europe, jako oddział niezależny prawnie i statutowo, zaczęła działać w roku 1996.

Nasza wizja to świat, w którym każda osoba może cieszyć się wolnością, żyć z godnością i poszanowaniem praw człowieka bez względu na jej faktyczną lub domniemaną orientację seksualną, tożsamość płciową, ekspresję płciową i cechy płciowe, w tym interpłciowość.

DWA GŁÓWNE FILARY DZIAŁAŃ ILGA-EUROPE TO:

1. rzecznictwo na rzecz praw człowieka i równości osób LGBTI w Europie, na gruncie takich instytucji jak Unia Europejska, Rada Europy czy Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), zwłaszcza w odniesieniu do takich zagadnień jak azyl, przestępstwa z nienawiści i mowa nienawiści, edukacja, zatrudnienie, rodzina, prawo do zgromadzeń, ekspresja, zdrowie, prawne uzgodnienie płci i integralność cielesna.

2. wzmacnianie ruchu LGBTI w Europie poprzez szkolenia i pomoc organizacjom członkowskim oraz innym grupom LGBTI z zakresu rzecznictwa, pozyskiwania funduszy, rozwoju organizacyjnego, komunikacji strategicznej i in.

OII EUROPE

(Organisation Intersex International Europe/Międzynarodowa Europejska Organizacja Osób Interpłciowych) to organizacja parasolowa zrzeszająca organizacje zajmujące się prawami człowieka osób interpłciowych. OII Europe powstała w 2012 roku, w Dzień Praw Człowieka (10 grudnia) podczas drugiego Forum Osób Interpłciowych w Sztokholmie.

OII Europe działa na rzecz ochrony i pełnej implementacji praw człowieka osób interpłciowych w Europie i na świecie, oferując ekspertyzę instytucjom unijnym i pozaunijnym w zakresie łamania praw człowieka osób interpłciowych. OII Europe zapewnia szkolenia dla decydentów, organizacji pozarządowych oraz wszystkich osób zainteresowanych tematem sytuacji społecznej osób interpłciowych i łamania ich praw człowieka. OII Europe dąży do zbudowania skonsolidowanego ruchu, docierając do osób interpłciowych, aktywistów i aktywistek oraz organizacji w całej Europie, aby wspierać je w działaniach rzeczniczych na rzecz osób interpłciowych.

OII Europe jest autonomiczną filią OII (Organisation Intersex International/Międzynarodowej Organizacji Osób Interpłciowych) – światowej sieci organizacji osób interpłciowych. OII powstała w 2003 roku i od tego czasu działa poprzez grupy lokalne na całym świecie.

DRODZY CZYTELNICY, DROGIE CZYTELNICZKI:

W połowie lat 90. osoby interplciowe w Europie i na całym świecie w końcu odważyły się głośno i stanowczo potępić łamanie swoich praw człowieka. Aby to zrobić, musiały przewyciężyć strach i wstyd, wyjść z ukrycia, przeciwstawić się patologizowaniu i stawić czoło społecznej niewiedzy na temat problemów (a czasem wręcz w ogóle istnienia) osób interplciowych. Było to, i wciąż jest, ogromnym wyzwaniem.

Na szczęście świat się zmienia. Rok 2015 był rokiem przełomowym – 1 kwietnia Malta, jako pierwszy kraj w Europie, wprowadziła *Ustawę o tożsamości, ekspresji i cechach płciowych*, chroniącą fizyczną autonomię i integralność cielesną osób interplciowych. Malta i Grecja (od 24 grudnia) stały się pierwszymi krajami na świecie, które prawnie chronią osoby interplciowe przed dyskryminacją.

W 2015 roku powstały dwa przełomowe dokumenty: Komisarz Praw Człowieka Rady Europy opublikował dokument „Prawa człowieka osób interplciowych”, a Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) wydała raport „Sytuacja w zakresie podstawowych praw człowieka osób interplciowych”. W obu publikacjach podkreślono, że zabiegi „normalizacji” płci bez wcześniejszej i świadomej zgody, nadal są przeprowadzane w całej Europie.

Podstawą skutecznego rzecznictwa jest wiedza. Jeśli chcesz się dowiedzieć, co możesz zrobić, żeby przyczynić się do zmiany, ta publikacja ci w tym pomoże. Przybliży ci główne wyzwania z jakimi mierzą się osoby interplciowe w różnych sferach życia, zapozna z ich postulatami, udzieli informacji na temat działań w obszarze politycznym, a także doradzi, jak być sojusznikiem bądź sojuszniczką osób interplciowych.

Dziękujemy ILGA Europe za pomoc w przygotowaniu tego informatora oraz za nieustające wsparcie w rzecznictwie na rzecz praw człowieka osób interplciowych. Dziękujemy Komisji Europejskiej za wsparcie finansowe tej publikacji.

Dan Christian Ghattas, Miriam van der Have,
Osoby współprzewodniczące OII Europe

DROGIE CZYTELNICZKI, DRODZY CZYTELNICY:

Dzięki odwadze oraz zaangażowaniu aktywistów i aktywistek interplciowych z całej Europy, milczenie i marginalna świadomość, które wcześniej osnuwały zagadnienie interplciowości, zamieniają się w rosnące zainteresowanie organizacji pozarządowych, decydentów i mediów. Postulaty polityczne osób interplciowych w końcu wychodzą na światło dzienne.

Kiedy dowiadujemy się o łamaniu praw człowieka osób interplciowych i ich traumatycznych doświadczeniach, często zadajemy sobie pytania: Jak mogę zostać sojuszniczką bądź sojusznikiem osób interplciowych? Jak mogę pomóc?

My zadajemy sobie te pytania od 2008 roku, kiedy to ILGA Europe włączyła literę „I” w misję organizacji, a w 2011 roku została współorganizatorką pierwszego Europejskiego Forum Osób Interplciowych. Dzięki partnerstwu, które nawiązaliśmy z OII Europe udało nam się już wiele nauczyć. Wiedzę tę pogłębiamy na corocznych Forach Osób Interplciowych oraz podczas szkoleń i warsztatów z zakresu interplciowości, w których regularnie uczestniczą nasze pracowniczki i pracownicy, a także organizacje członkowskie ILGA-Europe.

Obserwujemy rosnące zainteresowanie tematyką osób interplciowych ze strony instytucji zajmujących się prawami człowieka, organizacji równościowych, decydentów, kadry medycznej, nauczycieli, organizacji pozarządowych i aktywistów LGBT. Bardzo cieszy nas to zaangażowanie i chęć pogłębiania wiedzy na ten temat, bo wierzymy, że dzięki temu wspólnie zawalczymy o prawa człowieka osób interplciowych.

Mamy nadzieję, że ten informator będzie pomocny dla wszystkich sojuszniczek i sojuszników, a także stanie się przyczynkiem do wielu ciekawych rozmów.

Zagadnienie interplciowości stało się nieodłączną częścią naszych działań na rzecz praw człowieka i chcemy zachęcić was do pójścia w nasze ślady.

Evelyne Paradis,
Dyrektor Zarządzająca ILGA-Europe

**OSOBY
INTERPŁCIOWE
W EUROPIE**

KIM SĄ OSOBY INTERPŁCIOWE?

Osoby inter płciowe to osoby, które rodzą się z cechami płciowymi (takimi jak chromosomy, genitalia i/lub układ hormonalny) nienależącymi jednoznacznie do kategorii cech żeńskich lub męskich albo należącymi jednocześnie do obu tych kategorii. Lekarze często doradzają rodzicom poddanie noworodków lub już starszych dzieci operacjom albo innym zabiegom medycznym w celu (pozornego) dostosowania ich ciał, aby były zgodne z typowymi męskimi bądź żeńskimi cechami płciowymi. W większości przypadków takie zabiegi są z medycznego punktu widzenia niepotrzebne i mogą nieść za sobą niebezpieczne konsekwencje dla dalszego rozwoju dziecka.

Interpłciowość oznacza spektrum kombinacji cech płciowych, które naturalnie występują w obrębie gatunku ludzkiego. Interpłciowość oznacza także akceptację tego, że sama płeć biologiczna to spektrum, a osoby posiadające kombinację cech płciowych, innych niż typowo męskie bądź typowo żeńskie, rzeczywiście istnieją.

Kiedyś „interpłciowość” definiowano jako zaburzenie, które wymagało poddania zabiegom medycznym w celu „naprawy”. obrońcy praw człowieka osób interpłciowych od 20 lat walczą o to, aby zmienić znaczenie tej definicji. I aby stała się ona parasolowym terminem prawnoczołowieczym.

Cechy płciowe są nam przynależne od urodzenia, bez względu na to, czy jesteśmy osobami interpłciowymi czy nie. Natomiast cechy interpłciowe mogą ujawnić się podczas narodzin, w dzieciństwie, w okresie dojrzewania lub w życiu dorosłym. Biorąc pod uwagę indywidualne okoliczności życiowe oraz specyfikę ciała, dana osoba może zorientować się, że jest interpłciowa w bardzo wczesnym wieku lub w późniejszym okresie swojego życia. Niektóre osoby nigdy nie dowiadują się, że są interpłciowe.

Z JAKIMI PROBLEMAMI ZMAGAJĄ SIĘ OSOBY INTERPŁCIOWE W EUROPIE?

W świecie, w którym większość osób i rządów uznaje istnienie jedynie dwóch płci (męskiej i żeńskiej) osoby interpłciowe i ich ciała nie wpisują się w powszechnie przyjęty podział. Zdrowe, interpłciowe ciała uznawane są za „przypadki medyczne” i „psychospołeczny problem”¹, który należy naprawić za pomocą operacji, terapii hormonalnych, zabiegów medycznych i terapii psychologicznych.

Jak wynika z raportu Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) na temat sytuacji w zakresie podstawowych praw człowieka osób interpłciowych w Unii Europejskiej, zabiegi „normalizujące” na dzieciach interpłciowych wykonywane są w co najmniej 21 państwach członkowskich.² Sytuacja wygląda podobnie na całym świecie.³

1) Ladee-Levy JV.: Ambiguous genitalia as a psychosocial emergency w: Z. Kinderchir, 1984 Jun; 39 (3): 178-81.

2) W 8 państwach członkowskich opiekun prawny może zdecydować o zabiegu „normalizującym”, nawet jeśli jego podopieczny/podopieczna jest na tyle duży/duża, by móc samodzielnie podjąć taką decyzję. Raport FRA, Sytuacja w zakresie podstawowych praw człowieka osób interpłciowych. Wiedeń 2015, s.1

3) Dan Christian Ghattas (2013): Human Rights between the sexes. A preliminary study on the life situation of inter* individuals, Pod red: Heinrich-Böll-Foundation. Berlin 2013.

CO ZNACZY BYĆ OSOBĄ INTERPŁCIOWĄ W EUROPIE?

JAKIE PRAWA CZŁOWIEKA OSÓB INTERPŁCIOWYCH ŁAMANE SĄ NA PRZESTRZENI ICH ŻYCIA – PRZYKŁADY:

W całej Europie osoby interplciowe doświadczają patologizowania, a także łamanie ich praw człowieka. Interplciowość uznawana jest za zaburzenie i kiedy diagnostyka preimplantacyjna lub badanie prenatalne wykazują ryzyko wystąpienia kombinacji cech płciowych u embrionów lub płodów, ich dalszy rozwój może zostać zatrzymany. W niektórych przypadkach dochodzi do leczenia prenatalnego przy użyciu leków stosowanych pozarejestryjnie (deksametazonu).⁴

Interplciowe dzieci, nastolatki i dorosłe osoby narażone są na naruszanie integralności cielesnej, a w tym zabiegi medyczne wykonywane bez osobistej, wcześniejszej, trwałej, świadomej i opartej na rzetelnych informacjach zgody. Prowadzić to może do traumy psychicznej, a także niesprawności fizycznych, poczynając od zabliźnionych tkanek i braku czucia, do osteoporozy czy uszkodzeń cewki moczowej. Efekty tych zabiegów, które stają się pożywką dla przemocy rówieśniczej, podnoszą ryzyko przerwania edukacji szkolnej przez osoby interplciowe.

Dorosłe osoby interplciowe mogą mieć problem ze znalezieniem pracy z powodu niskiego wykształcenia, niepełnosprawności fizycznej lub braku pewności siebie, wynikającego ze społecznej stygmatyzacji. Odnotowano wyższe ryzyko wystąpienia problemu ubóstwa u osób interplciowych w wyniku braku wykształcenia spowodowanego patologizowaniem i związaną z nim traumą. W każdym wieku osoby interplciowe mogą doświadczać stygmatyzacji, a także werbalnej i strukturalnej dyskryminacji, prześladowania, braku dostępu do odpowiedniej opieki zdrowotnej, braku dostępu do właściwych leków, braku uznania prawnego oraz braku świadomości społecznej na temat ich ciał.

Dorastając i starzejąc się osoby interplciowe, podobnie jak wszystkie inne osoby, coraz częściej muszą korzystać z usług sektora opieki zdrowotnej. Z powodu traumatyzujących zabiegów, którym były poddawane, obdarzenie zaufaniem służby zdrowia jest dla nich dużym wyzwaniem. Kolejnym problemem jest brak wiedzy lekarzy i lekarek na temat tego, jaki wpływ na zdrowie osób interplciowych mogły mieć te zabiegi.

DOSTĘP DO OPIEKI ZDROWOTNEJ I NADUŻYCIA ZE STRONY SŁUŻBY ZDROWIA

Dostęp do opieki zdrowotnej jest często utrudniony z powodu uprzedzeń, jakimi kieruje się kadra medyczna oraz systemu refundacji prowadzonej przez ubezpieczycieli. Jest to szczególnie częste w przypadkach, gdy dostępność poszczególnych usług (np. badań profilaktycznych lub ogólnych usług zdrowotnych) uzależniona jest od płci lub historii choroby osoby, która ich potrzebuje.

Uprzedzenia, a także niedowierzanie i obrzydzenie wyrażane przez kadre medyczną sprawiają, że osoby interplciowe starają się unikać korzystania z usług służby zdrowia. Zdarza się, że kadra medyczna w ogóle odmawia osobom interplciowym dostępu do usług zdrowotnych. Takie przypadki miały miejsce w całej Europie i były zgłaszane do OII Europe oraz do jej organizacji członkowskich.

Wbrew temu, co często twierdzą lekarze i lekarki, przejście operacji „normalizującej” płeć nie sprawia, że daną osobę interplciową nie spotykają takie problemy. Zgłaszane przypadki

dotyczyły zarówno osób po operacji, jak i tych, które takim operacjom nie były w przeszłości poddane.

Osoby interplciowe nagminnie zgłaszają fizyczne i psychiczne nadużycia ze strony pracowników opieki medycznej (np. badania wykonywane bez zgody pacjenta lub pacjentki, niedelikatne używanie instrumentów medycznych bądź oskarżanie osób interplciowych o brak współpracy z lekarzem/lekarzką w przypadku, gdy przeprowadzenie standardowego badania jest niemożliwe ze względu na specyfikę budowy ich ciał).

Częstym problemem, którego doświadczają osoby interplciowe jest brak dostępu do hormonów zastępczych (po chirurgicznym usunięciu gruczołu produkującego dany hormon) lub wprowadzenie terapii hormonalnej, która nie jest zgodna z faktycznym zapotrzebowaniem organizmu danej osoby (a ma na celu dostosować ciało do przypisanej mu męskiej bądź żeńskiej płci).

4) Pozarejestryjne stosowanie leków – praktyka przepisywania pacjentom leków na schorzenia inne niż przewidziane w procesie autoryzacji rynkowe

EDUKACJA

Osoby interplciowe mogą napotykać trudności w placówkach szkolnych i edukacyjnych. Przede wszystkim istnienie interplciowości w żaden sposób nie jest uwzględnione w programie nauczania.⁵ Jeśli następuje jakieś odniesienie do osób interplciowych, dzieje się to w kontekście mitologicznym (hermafrodyty) lub stanowią one przykład anomalii i patologii (w podręcznikach do biologii, medycyny czy w encyklopediach).

Edukacja seksualna nie tylko nie uwzględnia istnienia osób interplciowych oraz różnorodności ich ciał, a wręcz umacnia przekonanie, że istnieją tylko dwie płcie. Takie podejście wzmacnia w jeszcze bardzo młodych osobach interplciowych poczucie wstydu, konieczności ukrywania się, braku samoakceptacji i uznawania samych siebie za „oszustów i oszustki”.

Interplciowi uczniowie i uczennice zmagają się z bezpośrednią dyskryminacją w placówkach oświatowych, jeśli ich ekspresja płciowa, budowa ciała lub inne elementy ich wyglądu nie wpisują się w żeńską bądź męską normę. Osoby interplciowe zgłaszają przypadki przemocy rówieśniczej wynikające z tych przesłanek (np. używanie obraźliwych słów oraz przemoc psychiczną i fizyczną). Zwłaszcza w miejscach, w których ciało może być widoczne, czyli w toaletach i szatniach, często dochodzi do aktów nadużyć i przemocy, bez względu na to, czy dana osoba przeszła operację „normalizującą” płeć czy nie.

Jeszcze częstsze są przypadki problemów z nauką, będących bezpośrednim wynikiem naruszeń integralności cielesnej danej osoby. Większość osób interplciowych, które operowano w bardzo młodym wieku, musi być poddawana kolejnym zabiegom wraz z upływem lat. Operacje te często przeprowadzone są podczas wakacji i przerw świątecznych, w związku z czym dzieci tracą czas, który powinien zostać przeznaczony na zabawę i wypoczynek. Niektóre dzieci rezygnują z dalszej nauki w szkole z powodu długich okresów rekonwalescencji. Niechciane terapie hormonalne, przeprowadzane w dzieciństwie lub okresie dojrzewania i mające na celu dostosowanie wyglądu ciała do przypisanej mu płci, również stanowią powód opuszczania się w nauce.

Rezultatem psychicznych i fizycznych problemów, z którymi muszą mierzyć się osoby interplciowe w szkołach, jest niedostateczny rozwój ich potencjału i słabsze wyniki w nauce. W związku z tym młode osoby interplciowe mają problemy z uzyskaniem satysfakcjonującego wykształcenia i ukończeniem studiów, a tym samym narażone są na ryzyko późniejszego życia w ubóstwie. Młode osoby interplciowe, którym udaje się zdobyć wyższe wykształcenie często wciąż nie radzą sobie z nadużyciami, których doświadczyły w szkole oraz z dyskryminacją, której doświadczają w dorosłym życiu.

5) Jedynym wyjątkiem jest maltańska „Polityka szkolna względem osób transplciowych, płynnych płciowo i interplciowych” oraz islandzki program edukacji queerowej, który został wprowadzony do szkół z zamiarem utrzymania go na stałe w programie nauczania.

OSOBY INTERPŁCIOWE RZUCAJĄ SZKOŁĘ

Badanie przeprowadzone w Australii, które objęło 272 osoby interplciowe w wieku 16-85+, wykazało, że tylko 25% respondentów i respondentek pozytywnie oceniło przebieg swojej edukacji szkolnej. Przeważająca większość badanych (92%) uczęszczała do szkoły, w której nie prowadzono inkluzywnej edukacji seksualnej. Około 18% osób urodzonych ze zróżnicowanymi cechami płciowymi, ukończyło jedynie szkołę podsta-

wową (wynik dla całej populacji Australii to w tym przypadku 2%). Większość respondentów i respondentek (66%) doświadczyło w szkole dyskryminacji psychicznej i fizycznej, zarówno pośredniej jak i bezpośredniej. Badanie wykazało znaczne ryzyko wystąpienia niskiego poziomu dobrostanu.⁶

ZATRUDNIENIE

Problemy, z jakimi mierzą się osoby interplciowe w szkole, czyli poczucie wstydu, konieczność ukrywania się i tabuizacja, mają swoją kontynuację w miejscu zatrudnienia. Osoby te doświadczają pośredniej i bezpośredniej dyskryminacji oraz prześladowania z powodu wyglądu zewnętrznego i ekspresji płciowej.⁷

Starając się o pracę, osoby interplciowe muszą czasem tłumaczyć się z przerw w edukacji lub historii zatrudnienia, które były spowodowane okresami hospitalizacji, depresji lub traumy, uniemożliwiającymi im naukę bądź pracę. Zabiegi medyczne, którym były lub są poddawane osoby interplciowe, bezpośrednio wpływają na ich kondycję psychofizyczną, a co za tym idzie, na ich zdolność do pracy.

Badania okresowe mogą być trudnym doświadczeniem dla osób interplciowych, zwłaszcza gdy przeprowadzający je lekarze i lekarki nie mają żadnej wiedzy na temat interplciowości lub uznają ją za zaburzenie rozwoju płci. W przypadku starania się o pracę w określonych zawodach (np. policja lub straż pożarna) osoby interplciowe bywają dyskwalifikowane z powodu diagnozy zaburzenia rozwoju płci i/lub operacji, którym zostały poddane bez własnej zgody.

W przypadku podjęcia pracy, osoby interplciowe skarżą się na natręctwo i wścibskość, których doświadczają ze strony swoich współpracowników i współpracowniczek, a która dotyczy ich wyglądu.⁸ Niektóre osoby interplciowe, które odważyły się na pewną otwartość w temacie swojego ciała, spotkały się z niedowierzaniem oraz odrzuceniem ze strony osób współpracujących i przełożonych.⁹ Podobnie jak w przypadku szkolnictwa, problem dyskryminacji i stygmatyzacji prowadzi do częstszych nieobecności w miejscu zatrudnienia, co podwyższa ryzyko utraty pracy przez osoby interplciowe.

Niektóre osoby interplciowe posiadają orzeczenie o niepełnosprawności z powodu fizycznych upośledzeń będących wynikiem operacji, którym zostały niedobrowolnie poddane. W niektórych krajach takie orzeczenie może nieść za sobą korzyści socjalne, natomiast w innych będzie powodem dalszej dyskryminacji i stygmatyzacji z powodu niepełnosprawności.¹⁰

6) UNESCO TH/DOC/HP2/15/042, s.38, <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235414e.pdf>

7) Nieopublikowane wywiady przeprowadzone w ramach projektu „Antidiskriminierungsarbeit und Empowerment für Inter*“ z osobami interplciowymi mieszkającymi w Niemczech. Podsumowanie wyników znajduje się na stronie: https://interprojekt.files.wordpress.com/2015/09/interprojekt_konzept.pdf

8) OII Australia, Pride in Diversity (2014): Employers' Guide to Intersex Inclusion, s. 17, <https://oii.org.au/wp-content/uploads/key/Employer-Guide-Intersex-Inclusion.pdf>

9) The Netherlands Institute of Sociological Research: Living with intersex/DSD An exploratory study of the social situation of persons with intersex/DSD. Jantine van Lisdonk. 2014, s.56.

10) OII Europe (2015): Statement of OII Europe on Intersex, Disability and the UN Convention on the Rights of People with Disabilities. http://oiiurope.org/wp-content/uploads/2015/05/CRPD_2015_Statement_OII_Europe.pdf

DYSKRYMINACJA W INNYCH OBSZARACH ŻYCIA

Osoby interplciowe narażone są na dyskryminację w sytuacjach, gdy ich wygląd nie wpisuje się w społeczne normy i wyobrażenia na temat tego, jak powinno wyglądać męskie bądź żeńskie ciało. Z tego powodu mogą doświadczać prześladowania bądź zachowań dyskryminacyjnych we wszystkich obszarach życia, a w tym w dostępie do dóbr (np. ubrań, kosmetyków, leków) i usług (np. klubów fitness, hoteli, biletów samolotowych).

KTÓRE PRAWA CZŁOWIEKA OSÓB INTERPLCIOWYCH SĄ ŁAMANE?

Prawo do życia; Zakaz stosowania tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub wymierzania kar cielesnych; Prawo do samostanowienia i integralności cielesnej; Prawo do życia prywatnego i rodzinnego; Zakaz dyskryminacji; Prawo do opieki zdrowotnej; Prawo do informacji; Wolność ekspresji ...

UZNANIE PRAWNE

Dojrzewając, osoby interplciowe nierzadko orientują się, że płeć, która została im przypisana przy rejestracji po narodzinach (a często już po przejściu zabiegów medycznych) nie zgadza się z płcią, z którą się identyfikują. Proces uzgodnienia płci metrykalnej przebiega bardzo różnie w zależności od kraju. Jeśli taki proces jest w ogóle możliwy, często wymaga od osób interplciowych zadeklarowania się jako osoby transpłciowe, aby uzyskać możliwość zmiany zapisu płci metrykalnej. Natomiast w niektórych krajach wymogi ustawowe zupełnie uniemożliwiają ubieganie się o korektę płci metrykalnej osobom zdiagnozowanym jako interplciowe.

CZEGO CHCĄ OSOBY INTERPLCIOWE?

Jednogłośnie żądania międzynarodowego ruchu osób interplciowych zostały przedstawione w Deklaracji Maltańskiej podczas Trzeciego Międzynarodowego Forum Osób Interplciowych w 2013 roku.¹¹ Deklaracja zawiera żądania **zaprzestania zabiegów okaleczania i „normalizowania”**, takich jak operacje, zabiegi medyczne i terapie psychologiczne. Osoby interplciowe chcą mieć prawo do podejmowania samodzielnych decyzji w kwestiach dotyczących ich integralności cielesnej, autonomii fizycznej i samostanowienia.

Dzieciobójstwo i zabójstwa osób interplciowych mają miejsce w niektórych miejscach na świecie, chociaż nie w Europie. Jednakże w Europie patologizowanie interplciowości prowadzi do tego, że w wyniku diagnostyki preimplantacyjnej oraz badań prenatalnych wykazujących interplciowość zarodków bądź płodów, zalecane i przeprowadzane są ich aborcje. Działania te są wynikiem przekonania, że interplciowe ciała są zaburzone. Deklaracja Maltańska wychodzi z postulatem **depatologizacji zróżnicowanych cech płciowych** w podręcznikach, przewodnikach i protokołach medycznych, a także klasyfikacjach takich jak Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób Światowej Organizacji Zdrowia (WHO).¹²

W Deklaracji Maltańskiej podkreślono, że **zapewnienie bezpiecznej i pełnej wsparcia przestrzeni życiowej** osobom interplciowym, ich rodzinom i najbliższemu otoczeniu jest kwestią kluczową.

Mowa tu o ustanowieniu antydyskryminacyjnych przepisów prawnych chroniących osoby ze względu na ich cechy płciowe i ochronie osób interplciowych przed dyskryminacją interseksjonalną. Konieczne jest także zapewnienie pełnych praw człowieka i obywatela osobom interplciowym, w tym prawa do zawarcia związku małżeńskiego, założenia rodziny i posiadania dokumentów zgodnych z odczuwaną płcią.

Z powodu niesprawiedliwości i cierpienia, których doświadczały osoby interplciowe w przeszłości, Deklaracja wzywa do **zapewnienia odpowiedniej rekompensaty**, przyznania odszkodowań, prawa do sprawiedliwości i prawdy. Oznacza to, że osoby interplciowe muszą mieć pełny dostęp do własnej dokumentacji i historii medycznej.

Medykalizacja i stygmatyzacja osób interplciowych są przyczyną traumy i problemów ze zdrowiem psychicznym. Ważne jest, aby osoby interplciowe i ich rodzice/opiekunowie przez całe życie mieli zapewnione **psychologiczne i socjalne wsparcie pozbawione patologizacji**.

11) <http://oiiieurope.org/public-statement-by-the-third-international-intersex-forum/>

12) Raport „Intersex Issues in the ICD” (2014). <http://wp.me/a1djE5-aw>

SYTUACJA PRAWNA W EUROPIE

Niestety Europa nie jest bezpiecznym miejscem dla osób interplciowych. Pomimo wciąż rosnącej uwagi, jaka jest poświęcana interplciowości w niektórych krajach, osoby interplciowe pozostają niewidoczne w większości państw Europy. Ponadto nie ma właściwie dostępu do informacji, które są rzetelne i nie patologizują interplciowości. W związku z tym osoby interplciowe postrzegane są, i być może będą postrzegane przez całe swoje życie, jako osoby z zaburzoną rozwojem płci.

Poza Maltą, która wprowadziła *Ustawę o tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i cechach płciowych* w 2015 roku, żaden z krajów europejskich nie zapewnia prawnej ochrony do samostanowienia, integralności cielesnej i autonomii fizycznej osobom interplciowym.

Ustawa Maltańska, przyjęta w kwietniu 2015 roku, jest wzorcowym dokumentem dotyczącym ochrony praw człowieka osób interplciowych. Ustawa zapewnia ochronę ze względu na cechy płciowe w przepisach dotyczących równego traktowania oraz przepisach dotyczących mowy nienawiści i przestępstw z nienawiści zawartych w Kodeksie Karnym.

Ponadto ustawa ta zakazuje „przeprowadzania jakichkolwiek zabiegów medycznych uzasadnionych czynnikami społecznymi bez zgody osoby, która ma im być poddana”. Co więcej, zgodnie z przepisami ustawy, osoby interplciowe mają zagwarantowany dostęp do pomocy psychologicznej i socjalnej, a także możliwość prawnego zarejestrowania bądź uzgodnienia płci przy pomocy prostej procedury administracyjnej.

Islandia podjęła działania w kierunku wprowadzenia przepisów prawnych podobnych do tych, które obowiązują na Maltcie. Przepisy miałyby zapewnić integralność cielesną i prawo do samostanowienia ze względu na cechy płciowe. Ustawa gwarantowałaby ochronę przed mową nienawiści, przestępstwami z nienawiści, ochronę w miejscu zatrudnienia, w dostępie do dóbr i usług, a także w innych sferach życia ze względu na tożsamość płciową, ekspresję płciową i cechy płciowe.

Jersey w 2015 roku zweryfikowało przepisy antydyskryminacyjne, dodając zapis o „statusie interplciowym” jako cesze chronionej w kategorii „płeć” do ustawy *Discrimination (Jersey) Law 2013*.¹³

Kraj Basków w Hiszpanii i Szkocja w Wielkiej Brytanii podjęły pierwsze kroki na poziomie regionalnym w kierunku ochrony osób interplciowych przed dyskryminacją, uznając interplciowość za tożsamość płciową.¹⁴ Niektóre z państw w Europie domyślnie

włączają interplciowość w kategorię przesłanki o płci i/lub tożsamości płciowej.¹⁵ Inne kraje europejskie posiadają otwartą listę podstaw dyskryminacji, w tym przesłankę „inne”, na którą można powołać się, gdy przypadek dotyczy osób interplciowych.¹⁶ Jednakże z powodu braku precedensów prawnych, nie wiadomo czy i jak owa przesłanka działa. Biorąc pod uwagę niewidoczność, zarówno społeczną jak i prawną, osób interplciowych, używanie przesłanki „inne” powinno być poprzedzone edukacją społeczeństwa i decydentów na temat interplciowości.

Finlandia znowelizowała *Ustawę o Równości Płci* w 2015 roku i w tej chwili zawiera ona także zapis o „cechach płciowych ciała”, który ma na celu chronić osoby interplciowe przed dyskryminacją.

Malta, a także od 24 grudnia 2014 **Grecja** są jedynymi krajami w Europie, które zapewniają jawną ochronę przed dyskryminacją ze względu na „cechy płciowe”. Zgodnie z Ustawą Maltańską instytucje publiczne zobowiązane są do przeciwdziałania dyskryminacji i przemocy, a także zapewnienia równych szans wszystkim obywatelom i obywatelkom, bez względu na ich cechy płciowe.¹⁷

ZBIERANIE DANYCH

Dopiero 20 lat temu osoby interplciowe odważyły się przemówić, powiedzieć kim są i podzielić się swoimi często smutnymi lub wręcz przerażającymi historiami. Podobnie jak większość społeczeństwa, jednostki administracyjne i instytucje badawcze mają niewielką świadomość istnienia osób interplciowych. Kiedy Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej opublikowała w 2015 roku raport, za dwa najważniejsze, wynikające z niego wnioski uznano ogromną trudność w pozyskaniu danych oraz brak danych statystycznych dotyczących osób interplciowych.¹⁸

Istnieje bardzo duże zapotrzebowanie na zebranie ogólnych danych oraz przeprowadzenie badań na temat kondycji psychicznej i fizycznej osób interplciowych. Badania powinny zostać przeprowadzone z uwzględnieniem perspektywy socjologicznej oraz prawnoczułowieczej i z wyłączeniem elementu patologizacji. W związku z tym, w zbieranie danych powinni zostać zaangażowani także interplciowi badacze i badaczki oraz/lub powinno ono przebiegać we współpracy z organizacjami zajmującymi się prawami osób interplciowych.

Większość z nielicznych, istniejących badań socjologicznych i psychologicznych została przeprowadzona przez lekarzy/lekarzki i/lub psychologów/psycholożki. Kiedy przyglądamy się wynikom, należy pamiętać o tym, że respondenci i respondentki mogły być strauatyzowane przez swoje wcześniejsze doświadczenia z sektorem opieki zdrowotnej. Przez co sytuacja badawcza, w której się znaleźli i znalazły, mogła okazać się dla nich przytłaczająca. Osoby badane mogły także czuć się niezręcznie i niekomfortowo przy badaczu/badaczce. Istnieje też podejrzenie, że te osoby, które najbardziej ucierpiały w wyniku zabiegów medycznych, którym zostały poddane, w ogóle nie chciały wziąć udziału w wywiadach, przez co badania są niekompletne i pozbawione wielu kluczowych danych. Niemniej, nawet przy tak małej liczbie badań (oraz biorąc pod uwagę potencjalne luki informacyjne) odsetek respondentek i respondentów, którzy zgłosili poważne problemy zdrowotne wynikające z zabiegów, którym zostali poddani, jest znaczny.

13) States of Jersey (2015), Discrimination (Sex and Related Characteristics) (Jersey) Regulations 201, par. 7.3.

14) Basque Country Act 14/2012; Scottish Offences (Aggravation by Prejudice) Act.

15) Austria, Dania, Holandia (płeć); Rumunia, Słowenia (tożsamość płciowa); Szwecja (płeć i tożsamość płciowa); Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej: Sytuacja w zakresie podstawowych praw człowieka osób interplciowych, Wiedeń 2015, s. 4.

16) Bułgaria, Estonia, Węgry, Włochy, Luksemburg, Polska, Portugalia, Rumunia, Hiszpania i Słowacja; Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej: Sytuacja w zakresie podstawowych praw człowieka osób interplciowych, Wiedeń 2015, s. 4.

17) Malta (2015), Act for the recognition of the gender of a person and to regulate the effects of such change, as well as the recognition and protection of the sex characteristics of a person

18) European Union Agency for Fundamental Rights: FRA Focus Paper. The Fundamental Situation of Intersex People, Wiedeń 2015, s.4.

ZDROWIE PSYCHICZNE I FIZYCZNE OSÓB INTERPŁCIOWYCH

Badanie przeprowadzone przez zespół lekarzy w Niemczech w latach 2005-2007 objęło 439 osób interplciowych w różnym wieku, pochodzących z Niemiec, Austrii i Szwajcarii. 81% z nich zostało w przeszłości poddanych wielokrotnym zabiegom chirurgicznym z powodu zdiagnozowanego zróżnicowanego rozwoju płciowego. Niemal 50% dorosłych respondentów i respondentek odnotowało problemy psychologiczne i wielorakie problemy ze zdrowiem fizycznym oraz życiem seksualnym.

Dwie trzecie osób uznało, że problemy te mają źródło w zabiegach chirurgicznych, którym zostały poddane. Dzieci, które wzięły udział w badaniu wskazywały na problemy związane z życiem rodzinnym oraz problemy wynikające ze stanu zdrowia fizycznego.¹⁹

Wnioski te są przerażające. Badania, które skupiałyby się na prawach dziecka i prawach człowieka mogłyby przynieść jeszcze bardziej druzgocące wyniki.

FINANSOWANIE

Rosnąca liczba aktywistów na rzecz osób interplciowych oraz powstawanie organizacji zajmujących się interplciowością pomagają podnosić świadomość społeczną na temat problemów osób interplciowych. Dzięki temu aktywiści i aktywistki stworzyły przestrzeń dla koniecznych zmian. Decydenci, rządy i międzynarodowe instytucje zaczynają podejmować działania mające na celu zapewnienie osobom interplciowym ochrony ich praw człowieka. Działania te są bardzo pożądane, jednak oznacza to, że interplciowi aktywiści i aktywistki oraz organizacje czeka bardzo dużo pracy, a posiadają one minimalne (lub zerowe) budżety.

Jak wynika z raportu przeprowadzonego w 2013 roku „Stan organizowania się osób trans* i interplciowych”²⁰, organizacje zajmujące się interplciowością są niedofinansowane zarówno w Europie, jak i na świecie. Mediana budżetu rocznego organizacji i grup interplciowych wynosiła \$0-\$5,000, co zupełnie

nie odzwierciedlało ilości pracy, jaką wykonały. Mimo że sytuacja nieco się poprawiła dzięki powstaniu funduszu Astrea Intersex Human Rights Fund²¹ w 2015 roku, wszystkie organizacje zajmujące się interplciowością w Europie borykają się z trudnościami finansowymi. Aby organizacje mogły pracować z decydentami, muszą najpierw mieć na to zasoby.

Wyłącznie organizacje zajmujące się interplciowością są w stanie w sposób ekspercki i wyczerpujący informować na temat sytuacji i doświadczeń osób interplciowych. Dlatego instytucje europejskie, rządy i jednostki prawnoczwolnicze pracujące nad poprawą i ochroną podstawowych praw człowieka osób interplciowych, muszą pracować w porozumieniu z tymi organizacjami.

19) Netzwerk Intersexualität (Ed.): Erste Ergebnisse der Klinischen Evaluationsstudie im Netzwerk Störungen der Geschlechtsentwicklung/Intersexualität in Deutschland, Österreich und Schweiz Januar 2005 bis Dezember 2007. http://www.netzwerk-dsd.uk-sh.de/fileadmin/documents/netzwerk/evalstudie/Bericht_Klinische_Evaluationsstudie.pdf

20) The State of Trans* and Intersex Organizing. A case for increased support for growing but under-funded movements for human rights. Published by Global Action for Trans Equality together with American Jewish World Service and Strength in Numbers. http://ajws.org/wp-content/uploads/2015/05/ajws_trans-intersex-funding-report.pdf

21) Astrea – Lesbian Foundation for Justice – Intersex Human Rights Fund wspiera finansowo organizacje, projekty i kampanie prowadzone przez aktywistów i aktywistki interplciowe w celu zapewnienia osobom interplciowym na całym świecie pełnych praw człowieka, integralności cielesnej, fizycznej autonomii i prawa do samoostanowienia

**NAJCZĘŚCIEJ
ZADAWANE
PYTANIA**

ILE JEST OSÓB INTERPŁCIOWYCH?

Kiedyś szacowano, że 1 na 2000, 1 na 4000 bądź 1 na 5000 osób jest interplciowa, zależnie od typu interplciowości, jaki brano pod uwagę. Jak jednak wynika z badań przeprowadzonych niedawno w Holandii, gdzie porównano dostępne dane medyczne, odsetek ten jest znacznie wyższy.

Obecnie szacuje się, że 0,5078% populacji to osoby interplciowe. Oznacza to, że 1 na 200 osób posiada kombinację cech płciowych, która, zgodnie ze standardami medycznymi, jest kwalifikowana jako „zaburzenie rozwoju płci” i „wymaga” interwencji medycznej i psychologicznej.²²

CZY OSOBY INTERPŁCIOWE OKREŚLAJĄ SIĘ JAKO KOBIETY BĄDŹ MĘŻCZYŹNI CZY JAKO OSOBY INTERPŁCIOWE LUB TRZECIA PŁEĆ?

Jak pokazują statystyki większość osób interplciowych identyfikuje się jako mężczyźni bądź kobiety. Ponieważ jednak osoby interplciowe, poprzez zabiegi medyczne i presję społeczną, zmuszane są do tego, żeby określać się jako „mężczyźni” bądź „kobiety”, przyjmowanie identyfikacji płciowej innej niż męska lub żeńska może stanowić duże wyzwanie.

CZY INTERPŁCIOWOŚĆ TO TOŻSAMOŚĆ PŁCIOWA?

Osoby mające interplciowe ciała mogą mieć tyle samo tożsamości płciowych (a także orientacji seksualnych) co osoby z nie-interplciowymi ciałami. Niektóre osoby interplciowe określają swoją tożsamość płciową słowem „interplciowa”.

Osoby interplciowe wciąż pozostają niewidoczne w społeczeństwie. Osoby, które nie posiadają interplciowych ciał, a chcą określać swoją tożsamość płciową jako „interplciową”, muszą mieć świadomość, że niestety w ten sposób przyczyniają się do bagatelizowania problemu, jakim jest łamanie praw człowieka osób interplciowych.

CZY TO, ŻE OSOBA JEST INTERPŁCIOWA OZNACZA, ŻE JEJ PŁEĆ JEST NIEOKREŚLONA/ NIEJASNA/NIEZNANA?

Nie. Tylko dlatego, że obecnie istnieje powszechny podział na dwie płcie, męską i żeńską, interplciowość kategoryzowana jest jako „nieokreślona płć”. Mówienie o interplciowości jako „niejasnej” bądź „nieznanej” płci jest oznaką braku szacunku i sprawia, że ciała osób interplciowych nie są traktowane na równi z ciałami nie-interplciowymi. Ten rodzaj podejścia prowadzi właśnie do łamania prawa osób interplciowych do integralności cielesnej poprzez zabiegi medyczne przeprowadzone bez ich wcześniejszej zgody.

22) The Netherlands Institute for Sociological Research: Living with intersex/DSD An exploratory study of the social situation of persons with intersex/DSD. Jantje van Lisdonk, 2014

CO OZNACZA „ZABURZENIE ROZWOJU PŁCI”?

Zaburzenie rozwoju płci to parasolowy termin medyczny wprowadzony w 2006 roku we Wspólnym Oświadczeniu Klinicznym (Clinical Consensus Statement). Poprzez dodanie nowej kategorii syndromów, zastąpił on wcześniejszą terminologię. Termin ten określa cechy interpłciowe mianem cech „dewiacyjnych”, odstających od normy męskiej i żeńskiej, i dlatego wymagających „ujednorodnienia” bądź „naprawy”.

Koncepcja „zaburzenia rozwoju płci” patologizuje osoby interpłciowe i ich ciała. Służy ona usprawiedliwieniu medycznych zabiegów „normalizacji”, które modyfikują interpłciowe ciała tak, by wpisywały się w medyczne i społeczne normy. Niektórzy lekarze i lekarki, chcąc uniknąć negatywnych konotacji, używają określenia „różnice w rozwoju płci” lub „zróżnicowany rozwój płciowy”.

JAKIE SĄ CECHY WSPÓLNE I RÓŻNICE POMIĘDZY OSOBAMI INTERPŁCIOWYMI I TRANSPŁCIOWYMI?

NAJWAŻNIEJSZE RÓŻNICE:

Interpłciowość dotyczy ciała: osoby interpłciowe rodzą się z cechami płciowymi, które nie są zgodne z medycznymi i społecznymi normami dotyczącymi tego, jak powinny wyglądać tzw. typowo męskie i żeńskie ciała. Transpłciowość dotyczy tożsamości płciowej: osoby transpłciowe czują się osobami innej płci niż ta, która została im przypisana po urodzeniu. Większość osób transpłciowych rodzi się z ciałem, które jest zgodne z medycznymi i społecznymi normami dotyczącymi tego, jak powinny wyglądać tzw. typowe męskie i żeńskie ciała.

Osoby interpłciowe poddawane są inwazyjnym i nieodwracalnym zabiegom medycznym bez ich osobistej zgody.

Osoby transpłciowe często chcą poddać się zabiegom medycznym mającym na celu przystosowanie ich ciała do kategorii płci, z którą się identyfikują, mają jednak trudności w uzyskaniu odpowiedniej opieki medycznej.

Uwaga: osoby interpłciowe mogą posiadać tożsamość płciową, która nie jest zgodna z płcią, którą im przypisano po urodzeniu. Z tego powodu niekiedy starają się o prawną zmianę imienia i nazwiska, prawne uzgodnienie płci i/lub chcą się poddać zabiegom korygującym płeć. W takich przypadkach zdarza się, że muszą skorzystać z procedur prawnych przeznaczonych dla osób transpłciowych. Ponieważ jednak nie są osobami transpłciowymi lecz interpłciowymi, w niektórych krajach nie jest to w ogóle możliwe.

NAJWAŻNIEJSZE PODOBIENSTWA:

Zarówno osoby interpłciowe, jak i transpłciowe pozbawione są podstawowego prawa człowieka do samostanowienia. Osoby interpłciowe poddawane są zabiegom medycznym przeprowadzanym bez ich zgody, natomiast osoby transpłciowe mają ogromne trudności w uzyskaniu odpowiedniej opieki zdrowotnej i przy procedurach uzgodnienia płci.

Transpłciowość i interpłciowość w terminologii oraz literaturze medycznej określa się mianem „zaburzeń” – transpłciowość uznawana jest za „zaburzenie psychiczne”, natomiast interpłciowość za „zaburzenie fizyczne”.

Osoby transpłciowe i interpłciowe doświadczają dyskryminacji i łamania ich praw człowieka w społeczeństwie, w którym przeważa dychotomiczny podział na kobiety i mężczyzn. Dzieje się tak m.in. w szkole, miejscu pracy czy w środowisku sportowym.

JEŚLI LEKARZ TWIERDZI, ŻE „PRAWDZIWA” PŁEĆ DZIECKA JEST MĘSKA LUB ŻEŃSKA, CZY DZIECKO NALEŻY PODDAĆ ZABIEGOM DOSTOSOWUJĄCYM JEGO INTERPŁCIOWE CIAŁO DO TEJ PŁCI?

Nie istnieje coś takiego jak możliwość określenia „prawdziwej” płci po urodzeniu. Dwie tzw. „prawdziwie” płci, czyli męska i żeńska, nie wyczerpują całego spektrum płci, które występują u człowieka. Zabiegi mające na celu mechaniczną zmianę cech płciowych dziecka w kierunku męskim bądź żeńskim są jawnym naruszeniem prawa dziecka do integralności fizycznej i autonomii w dysponowaniu własnym ciałem. Komitet Praw Dziecka ONZ określił „niepotrzebne, z medycznego punktu widzenia, operacje chirurgiczne i inne zabiegi wykonywane na dzieciach interplciowych, bez ich wcześniejszej zgody, które często noszą ze sobą nieodwracalne konsekwencje, a także mogą być przyczyną fizycznego i psychicznego cierpienia” praktykami szkodliwymi²³ oraz jawnym łamaniem praw dziecka.

Nie jest także możliwe przewidzieć jaka będzie tożsamość płciowa jakiegokolwiek dziecka, w tym dziecka interplciowego.²⁴ W późniejszym okresie swojego życia, osoby interplciowe mogą same podjąć decyzję o poddaniu się zabiegom, które dostosują ich ciała do ich tożsamości płciowej. Należy jednak pamiętać o tym, że prawo do takiej decyzji mają tylko i wyłącznie one same.

CZY TO PRAWDA, ŻE LEKARZE CORAZ RZADZIEJ PODEJMUJĄ SIĘ PRZEPROWADZANIA NIEPOTRZEBNYCH OPERACJI?

Wśród lekarzy wzrasta świadomość tego, że operowanie dzieci interplciowych powinno zostać odłożone w czasie do momentu, kiedy dziecko samo będzie mogło podjąć decyzję czy chce się takiej operacji poddać, czy nie. Niemniej nie odnosi się to do wszystkich dzieci interplciowych. Zauważalna jest tendencja do wstrzymywania się z operowaniem dzieci jedynie z określonymi typami interplciowości oraz diagnoz zaburzenia rozwoju płci (tyczą się to na przykład dzieci z zespołem całkowitej niewrażliwości na androgeny). Uważa się natomiast, że dla innych dzieci (np. dzieci z chromosomami XX i wrodzonym przerostem nadnerczy) operacje przeprowadzone w okresie niemowlęctwa będą przydatne i korzystne.

Niektórzy lekarze twierdzą zatem, że nie operują dzieci interplciowych, definiując przy tym interplciowość jako niemożność określenia płci. Oznacza to, że wciąż podejmują się zabiegów na dzieciach, których płeć, ich zdaniem, są w stanie określić za pomocą badań i wiedzy medycznej.

Ważne jest, by pamiętać, że zabiegi, którym poddawane są te dzieci to poważne operacje, których konsekwencjami są zabliznione tkanki, utrata czucia, konieczność poddawania się wielu kolejnym zabiegom, problemy z gospodarką hormonalną, trauma oraz problemy natury fizycznej i psychologicznej.

23) CRC/C/CHE/CO/2-4, par. 42

24) Wśród uczestników badania, które przeprowadzono na dzieciach interplciowych w wieku 12+ lat, z diagnozą zaburzenia rozwoju płci, znaczny odsetek nie identyfikował się z płcią przypisaną im przy urodzeniu. Badacze odrzucili jednak oczywisty wniosek, że płeć została przypisana błędnie, a zinterpretowali to jako wystąpienie dysforii płciowej. Patrz: de Vries A., Doreleijers T., Cohen-Kettenis P., Disorders of sex development and gender identity outcome in adolescence and adulthood: understanding gender identity development and its clinical implications. *Pediatric Endocrinology Reviews*. 2007;4(4):343-351.

DLACZEGO RODZICE ZGADZAJĄ SIĘ NA ZABIEGI?

Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że rodzice są często niedoinformowani i w chwili wyrażania zgody działają pod presją. Często nie mają wystarczająco dużo czasu lub wiedzy, aby móc podjąć w pełni świadomą decyzję.²⁵ Lekarze często natychmiast proponują operacje „korygujące” i zabiegi mające na celu „znormalizowanie” płci niemowlęcia, nawet w przypadku, gdy są one niepotrzebne i jedynie kosmetyczne.²⁶ Rodzice, którzy otrzymali zmedykalizowane informacje godzą się na operacje trzy razy częściej niż rodzice, którzy otrzymali jasne i proste informacje pozbawione charakteru medycznego.²⁷

CZY OSOBY INTERPŁCIOWE CHCĄ MIEĆ W DOKUMENTACH OZNACZENIE X W RUBRYCE PŁEĆ, JAKO OKREŚLENIE ICH KOMBINACJI CECH PŁCIOWYCH?

To zależy od osoby. Większość osób interplciowych nie ma problemu z oznaczeniem M (mężczyzna) lub K (kobieta) w dokumentach, nawet jeśli nie odpowiada ono ich tożsamości płciowej. Niemniej oznaczenia inne niż wyłącznie „kobieta” bądź „mężczyzna” powinny być dostępne dla wszystkich osób, bez względu na to czy są interplciowe czy nie, a ich zmiana w dokumentach powinna być możliwa za pomocą prostej procedury administracyjnej, przeprowadzanej na wniosek osoby zainteresowanej.

CZY ZALECIE REJESTROWANIE NOWORODKÓW INTERPŁCIOWYCH JAKO „TRZECIA PŁEĆ” LUB POZOSTAWIANIE RUBRYKI PŁEĆ PUSTEJ?

Nie, jeśli taka opcja byłaby obowiązkowa dla dzieci interplciowych, a niedostępna dla innych dzieci. Nakaz prawnego rejestrowania płci dzieci interplciowych jako „trzecia płęć” prowadziłby do ujawniania interseksualności danej osoby w każdej sytuacji, kiedy musi ona przedstawić swój akt urodzenia. Jeśli takie prawo miałyby wyłącznie dzieci interplciowe, generowałyby ono kolejną etykietkę separującą je od reszty społeczeństwa. W takim wypadku rosłaby presja nałożona na rodziców w chwili podejmowania decyzji o operacji, dzięki której dziecko kwalifikowałoby się do zapisu w jednej z dwóch kategorii (mężczyzna lub kobieta).²⁸

Umożliwienie wszystkim rodzicom pozostawienia rubryki *płeć* pustej podczas rejestracji dziecka, promowałoby równość wszystkich płci. Takie rozwiązanie poprawiłoby sytuację zarówno dzieci interplciowych, jak i tych nie-interplciowych. Tak długo jak ta opcja pozostaje niedostępna, OII Europe zaleca rejestrowanie dzieci interplciowych jako mężczyzn lub kobiety, z jednoczesną świadomością, że podobnie jak wszystkie inne osoby, wraz z rozwojem mogą zacząć identyfikować się z inną płcią niż ta, która została im przypisana.

25) State of Victoria, Department of Health (2013), Decision-making principles for the care of infants, children and adolescents with intersex conditions, s.2, [http://docs.health.vic.gov.au/docs/doc/0D331CCCA75EE85ACA257B1800707957/\\$FILE/Final%20Intersex%20Conditions%20Resource.doc](http://docs.health.vic.gov.au/docs/doc/0D331CCCA75EE85ACA257B1800707957/$FILE/Final%20Intersex%20Conditions%20Resource.doc)

26) Charlotte Greenfield (8/7/2014), Should We ‚Fix’ Intersex Children?, The Atlantic <http://www.theatlantic.com/health/archive/2014/07/should-we-fix-intersex-children/373536/>

27) Jürg C. Streuli, Effy Vayena, Yvonne Cavicchia-Balmer & Johannes Huber (2013), Shaping parents: impact of contrasting professional counseling on parents’ decision making for children with disorders of sex development, Journal of Sexual Medicine, Tom 8, Nr 3, s.1953-1960 <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23742202>

28) OII Germany: Sham package for Intersex: Leaving sex entry open is not an option <http://oiieurope.org./bluff-package-for-inter-leaving-sex-entry-open-is-not-an-option/>

JAK UWZGLĘDNIĆ INTERPŁCIOWOŚĆ W PRZEPISACH ANTYDYSKRYMINACYJNYCH?

OII Europe i jej organizacje członkowskie postulują dodanie do przepisów antydyskryminacyjnych, w których mowa jest o „cechach płciowych” sformułowania „bez względu na ich wygląd czy ukształtowanie”. Maltańska *Ustawa o tożsamości, ekspresji i cechach płciowych*, która uznaje „cechy płciowe” za przesłankę chronioną, jest obecnie najlepszym przykładem tego, jak zapewnić ochronę osobom interplciowym.

Jeśli w danych przepisach przesłanka o „cechach płciowych” nie występuje, prawa osób z kombinacją cech płciowych powinny być chronione w ramach przesłanki o „płci”.

CZY INTERPŁCIOWOŚĆ NIE JEST ZAWARTA W PRZESŁANCE CHRONIONEJ SOGI (SEXUAL ORIENTATION AND GENDER IDENTITY CZYLI ORIENTACJA SEKSUALNA I TOŻSAMOŚĆ PŁCIOWA)?

Nie. Nie ma powiązania pomiędzy określoną kombinacją cech płciowych i tożsamością płciową lub/i orientacją seksualną. Podobnie jak kobiety czy osoby transpłciowe, osoby interplciowe są dyskryminowane lub stygmatyzowane przede wszystkim z powodu stereotypów płciowych rozpowszechnionych w społeczeństwie. Największym i najpilniejszym problemem osób interplciowych są przeprowadzane na nich niechciane, niedobrowolne i wymuszone zabiegi chirurgiczne. Zarówno ogólnoeuropejskie przepisy prawne, jak i przepisy obowiązujące w poszczególnych krajach, które chronią prawa lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową, nie odnoszą się do tego zagadnienia.

Istnieje jednakże problem strukturalnej oraz indywidualnej dyskryminacji, przemocy i prześladowania ze względu na wygląd fizyczny i ekspresję płciową, który dotyczy osób interplciowych, podobnie jak osób transpłciowych. Dlatego niektóre państwa członkowskie UE powinny włączyć interplciowość (np. do przepisów dotyczących przestępstw z nienawiści) w przesłankę chronioną SOGI.²⁹

Z tego powodu OII Europe rekomenduje poszerzenie akronimu SOGI i stosowanie go w formie SOGIESC, aby poza orientacją seksualną (sexual orientation – SO) i tożsamością płciową (gender identity – GI) zawrzeć w nim także cechy płciowe (sexual characteristics – SC) oraz ekspresję płciową (gender expression – E).

29) Patrz: Rozdział 1 tego informatora: Sytuacja prawna w Europie

**CO MOŻESZ
ZROBIĆ, ŻEBY
POMÓC?**

KILKA PROSTYCH RZECZY, KTÓRE MOŻESZ ZROBIĆ, BO ONE NAPRAWDĘ POMOGĄ:

ROZMAWIJ O TYM!

Brak wiedzy jest jedną z głównych przyczyn łamania praw człowieka i dyskryminacji osób interplciowych. Mówiąc i rozmawiając o tym, że osoby interplciowe istnieją i doświadczają łamania praw człowieka i dyskryminacji, działasz na rzecz podniesienia świadomości społecznej, a co za tym idzie, stworzenia bezpieczniejszej i bardziej inkluzywnej przestrzeni życiowej dla osób interplciowych. Ważne jest, aby o tych problemach dowiedziało się jak najwięcej osób, zarówno z twojego najbliższego otoczenia, jak i ze świata polityki.

UZUPEŁNIJ SWOJE DZIAŁANIA O LITERĘ "I"!

Rozmawiaj ze swoimi współpracownikami i współpracowniczkami na temat łamania praw człowieka osób interplciowych. Możesz zwrócić się do aktywistek i aktywistów interplciowych, żeby przeprowadzili szkolenie w twojej organizacji lub doradzili ci, jak zmierzyć się z tym tematem. Pozwoli ci to lepiej zrozumieć problemy osób interplciowych, wyzwania przed jakimi stają ich organizacje i dowiedzieć się, jak działać na rzecz poprawy sytuacji osób interplciowych w twoim kraju.

To, że czytasz ten informator znaczy, że już zrobiłeś/zrobiłaś pierwszy krok! Jest jednak wiele informacji, których nie zmieściliśmy na tych kilkudziesięciu stronach. Na końcu informatora znajdziesz linki odsyłające do stron www, dokumentów, artykułów, książek i filmów, które pozwolą ci zgłębić wiedzę. Odwiedzaj strony internetowe OII Europe i ILGA-Europe, aby być na bieżąco ze wszystkim, co dotyczy praw człowieka osób interplciowych. Postulaty zawarte w Deklaracji Maltańskiej (2013) to kluczowe żądania europejskiej i światowej społeczności osób interplciowych. Oświadczenie Ryskie (Statement of Riga, 2014) zawiera cele, jakie stawia sobie europejski ruch na rzecz osób interplciowych. Dokumenty te należy traktować jako wzorcowe dla podobnych, które powinny powstać we wszystkich krajach europejskich.

STWÓRZ BEZPIECZNĄ PRZESTRZEŃ DLA OSÓB INTERPLCIOWYCH!

Istnieje duże prawdopodobieństwo, że w twoim miejscu pracy, organizacji, w rodzinie lub wśród przyjaciół są osoby interplciowe. Dlatego zapewnienie im bezpiecznej przestrzeni do coming-outu jest sprawą kluczową. Być może osoby te w tej chwili nie czują się na tyle pewnie, by zdecydować się na coming-out. Jest też szansa, że w ogóle nie wiedzą, że są interplciowe.

Dobrym rozwiązaniem dla organizacji LGBT jest włączenie do skrótu litery "I", ale tylko i wyłącznie jeśli ta organizacja rzeczywiście planuje działać na rzecz osób interplciowych. Dodawanie litery "I" tylko po to, żeby rozszerzyć skrót LGBT mija się z celem. Jeśli twoja organizacja zdecyduje się pracować z osobami interplciowymi, musi pamiętać o tym, jak bardzo są one różnorodne. Nie wszystkie osoby interplciowe identyfikują się jako queer. Zadbajcie o to, aby osoby interplciowe czuły się u was komfortowo ze swoją tożsamością, pamiętając o tym, że mogą nie być osobami LGBT.

WSPIERAJ AKTYWISTÓW I AKTYWISTKI INTERPLCIOWE ORAZ ICH ORGANIZACJE!

Być osobą interplciową i mówić o tym otwarcie, to wciąż duże wyzwanie w każdym kraju europejskim. Mimo to, liczba aktywistów, aktywistek i organizacji zajmujących się interplciowością rośnie, ale działają one przy niewielkim, a czasem zerowym budżecie. Bycie interplciowym aktywistą lub aktywistką to decyzja wiążąca się ze zgodą na utratę regularnego źródła dochodu. Z powodu braku funduszy, często oczekuje się od nich pracy bez żadnego wynagrodzenia. Pomoc finansowa organizacjom zajmującym się interplciowością jest niezbędna do tego, by mogły one działać oraz dzielić się wiedzą ekspercką i doświadczeniem.

Działalność rzecznicza prowadzona przez kilka ostatnich lat już przynosi rezultaty. Teraz potrzeba środków na to, aby praca ta była efektywna i miała trwałe skutki. Jeśli masz możliwości finansowe, aby wesprzeć organizacje zajmujące się prawami człowieka osób interplciowych, będzie to doskonała forma pomocy. Mogą to być jednorazowe darowizny, bądź regularne wpłaty na rzecz ruchu osób interplciowych.

„NIC O NAS BEZ NAS”!

Działaj razem z organizacjami osób interplciowych i pomóż im w zawiązywaniu nowych sojuszy. To właśnie te organizacje udzielą ci najbardziej rzetelnych informacji na temat łamania praw człowieka osób interplciowych. To one posiadają wieloletnie doświadczenie w rzecznictwie na rzecz osób interplciowych.

Skontaktuj się z organizacją osób interplciowych w swoim kraju lub zwróć się do OII Europe i zaofერuj swoją pomoc. Dowiedz się, jaką stosują strategię i co możesz zrobić, żeby umożliwić im osiągnąć cel. Tą pomocą może być coś tak prostego jak przesłanie materiałów na twoją listę mailingową czy udostępnianie postów na Facebooku lub ułatwienie nawiązania kontaktów z decydentami, partiami politycznymi, organami równościowymi, liderami opinii, lekarzami, dużymi organizacjami zajmującymi się prawami człowieka czy innymi interesariuszami.

Jeśli chcesz się zaangażować w konkretne działania na polu procedur prawnych, parlamentarnych bądź sądowych, zalecamy ci wcześniejszy kontakt z organizacją zajmującą się prawami osób interplciowych w twoim kraju, a jeśli takiej nie ma, z OII Europe. Organizacje te bowiem posiadają najbardziej aktualną wiedzę na temat sytuacji osób interplciowych na poziomie krajowym i międzynarodowym. Wspólna praca to najlepsze rozwiązanie w kierunku poprawy sytuacji osób interplciowych.

STOSUJ STANDARDY I NARZĘDZIA PRAWNOCZŁOWIECZE!

Rozpowszechniaj oświadczenia międzynarodowych organów ochrony praw człowieka na temat interplciowości. Zachęcaj decydentów do wdrażania rekomendacji Komisarza Praw Człowieka Rady Europy.

Monitoruj sytuację osób interplciowych w swoim kraju. Pomóż osobom interplciowym zgłaszać przypadki łamania ich praw i dyskryminacji do organizacji zajmujących się interplciowością i do organów ochrony praw człowieka w twoim kraju.

Istnieje wiele narzędzi, które możesz wykorzystać na poziomie międzynarodowym. Jeśli mieszkasz w państwie członkowskim Unii Europejskiej, możesz pomóc zbierać dane na temat osób interplciowych do raportów przygotowywanych przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Możesz też pomóc OII Europe i ILGA-Europe w wysyłaniu informacji do Europejskiej Komisji Przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI), potrzebnych do stworzenia krajowych raportów okresowych.

Od 2008 organy ONZ odgrywają znaczącą rolę w podnoszeniu świadomości społecznej na temat łamania praw człowieka osób interplciowych w Europie i na całym świecie. Jeśli piszesz alternatywne sprawozdanie (tzw. shadow report) do raportu okresowego ONZ dla twojego kraju, zaproponuj organizacji zajmującej się prawami osób interplciowych opisanie sytuacji tych osób. W przypadku bardzo poważnych i dobrze udokumentowanych naruszeń, można rozważyć wszczęcie postępowania zgodnie z Europejską Konwencją Praw Człowieka, Europejską Kartą Społeczną lub przed Komitetem Praw Człowieka ONZ. Zwróć się po radę do OII Europe lub do ILGA-Europe. Bez względu na to, czy chodzi o niezobowiązujące rekomendacje, czy też wiążące orzeczenia, ważne jest aby monitorować proces implementacji.

RADY DLA AKTYWISTÓW I AKTYWISTEK LGBT

Nie występujcie o duże dofinansowanie na rozpoczęcie działań związanych z osobami interpcioowymi, zwłaszcza jeśli waszej organizacji nie przewodniczą osoby interpcioowe.

Pamiętajcie o tym, że potrzeby osób interpcioowych różnią się od potrzeb osób LGB oraz T. Nie podejmujcie działań, jeśli nie jesteście pewni i pewne, że dobrze rozumiecie problemy oraz znacie szerszy kontekst i konsekwencje tych działań.

Pamiętajcie, że ta bardzo prosta zasada: „Nic o nas bez nas!” odnosi się również do osób interpcioowych oraz ich sojuszniczek i sojuszników.

ANEKS

ŁAMANIE PRAW CZŁOWIEKA ZOSTAŁO DOSTRZEŻONE – STANOWISKA MIĘDZYNARODOWYCH ORGANÓW OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA DOTYCZĄCE INTERPŁCIOWOŚCI

W CIĄGU OSTATNICH KILKUNASTU LAT, 15 MIĘDZYNARODOWYCH ORGANÓW OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA WYDAŁO JEDNOZNACZNE REKOMENDACJE WZYWAJĄCE RZĄDY DO ZAPRZESTANIA PRZEPROWADZANIA ZABIEGÓW MEDYCZNYCH NA OSOBACH INTERPŁCIOWYCH BEZ ICH WCZEŚNIEJSZEJ ZGODY.

W 2011 roku **Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Praw Człowieka**, Navi Pillay, w opinii złożonej do Rady Praw Człowieka ONZ wyraźnie podkreśliła, że dzieci interplciowe doświadczają dyskryminacji i poddawane są niepotrzebnym operacjom chirurgicznym, wykonywanym bez ich zgody lub bez zgody ich rodziców.

W tym samym roku **Komitet ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet** wyraził niepokój sytuacją interplciowych kobiet jako „ofiार przemocy i znęcania się ze strony pracowników opieki zdrowotnej”³⁰ w Kostaryce.

Także w 2011 roku **Komitet Przeciwko Torturom w przeglądzie Republiki Federalnej Niemiec** wydał rekomendację konieczności wdrożenia „najlepszych praktyk przy uzyskiwaniu zgody na przeprowadzenie zabiegów medycznych i chirurgicznych na osobach interplciowych, w tym dostępu tych osób do wyczerpujących informacji, w formie ustnej i pisemnej, dotyczących proponowanych zabiegów, z pełnym uzasadnieniem oraz podaniem możliwości alternatywnych”, a także konieczności informowania osób interplciowych i ich rodziców o konsekwencjach niepotrzebnych operacji i innych zabiegów medycznych. Komitet poprosił o zbadanie przypadków zabiegów przeprowadzonych bez zgody pacjentów/pacjentek i przyznanie im stosownego odszkodowania i zadośćuczynienia. Ponadto Komitet zalecił Republice Federalnej Niemiec zapewnienie odpowiednich szkoleń dla kadry medycznej i psychologicznej na temat różnorodności płciowej, biologicznej i fizycznej.”³¹

W 2013 roku **Sprawozdawca ONZ ds. Tortur oraz Innego Okrutnego, Nieludzkiego lub Poniżającego Traktowania albo Karania**, Juan Mendez, ponowił rekomendację Komitetu Przeciwko Torturom i nakazał wszystkim krajom znieść prawo zezwalające na przeprowadzanie nieodwracalnych zabiegów chirurgicznych „w tym wymuszonych zabiegów normalizujących wygląd genitaliów [i] wymuszonej sterylizacji (...), przeprowadzanych bez dobrowolnej, poprzedzonej udzieleniem wyczerpujących informacji, zgody pacjenta/pacjentki,“ oraz zapewnienie ochrony osobom należącym do grup społecznie marginalizowanych.³²

W 2014 roku **Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka**, Navi Pillay po raz kolejny podkreśliła, że „nieodwracalne operacje i sterylizacje, które przeprowadzane są na dzieciach interplciowych bez ich zgody, okaleczają je na całe życie.”³³

W 2014 roku **Komitet Praw Dziecka ONZ w przeglądzie Szwajcarii** nakazał zapewnienie dzieciom interplciowym prawa do integralności cielesnej, autonomii i samostanowienia poprzez zakaz przeprowadzania niepotrzebnych zabiegów medycznych i chirurgicznych, oraz zapewnienie rodzinom dzieci interplciowych odpowiedniego wsparcia psychologicznego i socjalnego.³⁴

W 2014 roku Komisarz Praw Człowieka Rady Europy Nils Muiznieks opublikował komentarz zatytułowany „**Chłopiec, dziewczynka czy osoba – brak uznania prawnego osób interplciowych w Europie**”. W tym dokumencie Komisarz potwierdził, że „zabiegi ‘normalizujące’ przeprowadzane w dzieciństwie łamią prawa człowieka osób interplciowych do samostanowienia i integralności fizycznej” oraz „może zdarzyć się tak, że zgoda wydana przez rodziców w imieniu dziecka nie jest dobrowolna i poprzedzona uzyskaniem pełnych informacji, a w związku z tym, w szerszej perspektywie, nie uwzględnia najlepszego interesu dziecka.”³⁵

W tym samym roku, **siedem organów ONZ**, w tym kilka, który nigdy wcześniej nie zajmowały stanowiska w sprawie osób interplciowych, wydało oświadczenie międzyagencyjne klasyfikujące niepotrzebne z medycznego punktu widzenia, wykonywane bez uprzedniej zgody, kosmetyczne zabiegi przeprowadzane na interplciowych niemowlętach jako łamanie praw człowieka.³⁶

W 2015 roku trzy różne organy ONZ zwróciły się do siedmiu krajów, w tym czterech europejskich, z żądaniem zapewnienia ochrony integralności fizycznej, autonomii cielesnej i prawa do samostanowienia osób interplciowych. Rekomendacje obejmowały nakaz wprowadzenia „koniecznych rozwiązań prawnych, administracyjnych i innych, aby zagwarantować poszanowanie integralności fizycznej i autonomii osób interplciowych, oraz wyeliminować przeprowadzanie medycznych i chirurgicznych zabiegów na noworodkach i dzieciach, które miałyby na celu zdefiniowanie ich płci.”³⁷

Również w roku 2015, **Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Praw Człowieka**, Zeid Ra'ad Al Hussein wypowiedział się na temat łamania praw człowieka osób interplciowych podczas mowy otwierającej **30. sesję Rady Praw Człowieka ONZ** podkreślając, że dzieci i dorosłe osoby interplciowe „często poddawane są przymusowej sterylizacji oraz innym niepotrzebnym i nieodwracalnym zabiegom chirurgicznym, doświadczają dyskryminacji w szkole, pracy oraz w innych miejscach” tylko dlatego, że ich ciała nie są zgodne z tym, jak definiujemy ciało mężczyzny bądź kobiety.³⁸

W tym samym roku **Biuro Wysokiego Komisarza ONZ do spraw Praw Człowieka** opublikowało **Broszurę Informacyjną nt. Interplciowości** w ramach kampanii „Wolni i Równi”, w której zawarta została obszerna lista działań, które powinny zostać podjęte przez państwa członkowskie, media i osoby indywidualne.³⁹

W 2015 roku Komisarz Praw Człowieka Rady Europy Nils Muižnieks opublikował dokument „Prawa Człowieka i Osoby Interplciowe”, który wzywa kraje członkowskie do „zakończenia zbędnych pod kątem medycznym, ‘normalizujących’ zabiegów przeprowadzanych na osobach interplciowych, jeśli wykonywane są one bez ich pełnej i świadomej zgody” i zawiera rekomendacje dotyczące ochrony przed dyskryminacją, odpowiedniego uznania i oznaczenia płci w oficjalnych dokumentach oraz dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla osób interplciowych.⁴⁰

Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) przyłączyła się do rekomendacji Komisarza publikując własny dokument zatytułowany „Sytuacja Podstawowych Praw Człowieka Osób Interplciowych”. Wnioski FRA były zgodne z tymi, które wysnuły organizacje społeczne zajmujące się interplciowością i potwierdziły, że „w co najmniej 21 państwach członkowskich przeprowadza się operacje ‘normalizujące płęć’ na osobach interplciowych” oraz że „w ośmiu państwach członkowskich przedstawiciel prawny może wyrazić zgodę na zabiegi medyczne ‘normalizujące płęć’ dziecka, niezależnie od zdolności dziecka do podjęcia takiej decyzji”. FRA uznała, że przedstawiciele zawodów prawnych i medycznych nie posiadają wiedzy na temat praw podstawowych osób interplciowych, zwłaszcza dzieci i podkreśliła, że „państwa członkowskie powinny unikać przeprowadzania niekonsensualnych zabiegów medycznych ‘normalizujących płęć’ osób interplciowych”. W dokumencie zaznaczono również, że interplciowość dotyczy cech płciowych i dlatego powinna być chroniona w ramach przesłanki o płci, a nie orientacji seksualnej i/lub tożsamości płciowej. FRA zarekomendowała, by państwa członkowskie zmodyfikowały przepisy prawne dotyczące oznaczania płci w oficjalnych dokumentach tak, żeby chroniły one osoby interplciowe.⁴¹

30) CEDAW/C/CRI/CO/5-6, para.40

31) CAT/C/DEU/CO/5, para. 20

32) A/HRC/19/41, par. 56

33) <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=14654&LangID=E>

34) http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fCHE%2fCO%2f2-4&Lang=en

35) <http://www.coe.int/hu/web/commissioner/-/a-boy-or-a-girl-or-a-person-intersex-people-lack-recognition-in-euro-1>

36) http://www.who.int/reproductivehealth/publications/gender_rights/eliminating-forced-sterilization/en/

37) Committee on the Rights of a Child Concluding Observations on Switzerland (CRC/C/CHE/CO/2-4), Committee on the Rights of People with Disabilities Concluding Observations on Germany (CRPD/C/DEU/CO/1), Committee Against Torture Concluding Observations on Austria (CAT/C/AUT/CO/6), Denmark (CAT/C/DNK/CO/6-7) and Switzerland (CAT/C/CHE/CO/7).

38) <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16414&LangID=E#sthash.q0fjniwo.dpuf>

39) https://unfe.org/system/unfe-65-Intersex_Factsheet_ENGLISH.pdf

40) <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2768767&SecMode=1&DocId=2282716&Usage=2>

41) European Union Agency for Fundamental Rights: FRA Focus Paper. The Fundamental Rights Situation of Intersex People, Wiedeń 2015.

Rekomendacje Komisarza Praw Człowieka Rady Europy

- koniec z niepotrzebnymi zabiegami medycznymi i operacjami osób interpłciowych przeprowadzanymi bez ich zgody
- respektujemy prawo osób interpłciowych do niepoddawania się zabiegom określenia płci
- należy zweryfikować klasyfikację medyczną, która patologizuje osoby interpłciowe
- należy dokonać zmian w prawie i polityce, które będą gwarantować uznanie prawne osobom interpłciowym w oficjalnych dokumentach, z poszanowaniem ich prawa do samostanowienia
- należy dopilnować, aby państwowe przepisy prawne dotyczące równego traktowania i przestępstw z nienawiści chroniły osoby interpłciowe
- należy zapewnić osobom interpłciowym pełny dostęp do ich kart medycznych
- należy przeprowadzić szczegółowe badania, które pozwolą wypracować metody odpowiedniego reagowania na dyskryminację i łamanie praw człowieka osób interpłciowych
- należy podnieść świadomość społeczną oraz wprowadzić szkolenia zawodowe dotyczące problemów osób interpłciowych
- należy włączyć osoby interpłciowe w proces wypracowywania metod pozwalających reagować na ich problemy
- należy podnieść standardy poradnictwa i pomocy psychologicznej dla interpłciowych dzieci i ich rodziców
- należy zapewnić osobom interpłciowym pełny dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz zbadać i uznać przypadki łamania ich praw człowieka w przeszłości

ŹRÓDŁA

ŻĄDANIA I CELE OSÓB INTERPŁCIOWYCH

- Deklaracja Maltańska (publiczne oświadczenie podczas Trzeciego Międzynarodowego Forum Osób Interpłciowych, Valletta, Malta, 2013) <http://oii europe.org/public-statement-by-the-third-international-intersex-forum/>
- Oświadczenie Ryskie (oświadczenie podczas Europejskiego Spotkania Osób Interpłciowych, Ryga, 2014) <http://oii europe.org/statement-of-the-european-intersex-meeting-in-riga-2014/>

REWIZJA ŚWIATOWEJ ORGANIZACJI ZDROWIA / MIĘDZYNARODOWEJ KLASYFIKACJI CHOROÓB

- Interpłciowość w Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób: rewizja <http://transactivists.org/2015/10/26/intersex-issues-in-the-international-classification-of-diseases-icd/>

INTERPŁCIOWOŚĆ I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

- OII Europe (2015): Oświadczenie OII Europe na temat Interpłciowości, Niepełnosprawności i Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych http://oii europe.org/wp-content/uploads/2015/05/CRPD_2015_Statement_OII_Europe.pdf

ZATRUDNIENIE

- OII Australia, Duma w Różnorodności (2014): Inkluzywność wobec osób interpłciowych. Poradnik dla pracodawców <https://oii.org.au/wp-content/uploads/key/Employer-Guide-Intersex-Inclusion.pdf>

USTAWY I POLITYKI

- Maltańska ustawa o tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i cechach płciowych (2015) <http://justiceservices.gov.mt/DownloadDocument.aspx?app=lom&itemid=12312&l=1>
- Maltańska polityka szkolna względem osób transpłciowych, płynnych płciowo i interpłciowych (2015) <http://education.gov.mt/en/resources/News/Pages/News%20items/Imniedid-dokument-%E2%80%98Trans,-Gender-Variant-and-Intersex-Students-in-Schools%E2%80%99.aspx>

RAPORTY O PRAWACH CZŁOWIEKA OSÓB INTERPŁCIOWYCH

- Prawa człowieka i osoby interpłciowe. Dokument opublikowany przez Komisarza Praw Człowieka Rady Europy (2015) <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CommDH/IssuePaper%282015%291&Language=lanEnglish&Ver=original>
- Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej: Sytuacja w zakresie podstawowych praw człowieka osób interpłciowych <http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-focus-04-intersex.pdf>
- ONZ (2015): Prawa Człowieka Osób Interpłciowych (wydarzenie towarzyszące 30. sesji Rady Praw Człowieka we wrześniu 2015) <https://www.youtube.com/watch?v=uPGOnB-SYbOc#t=20>
- 24. GMFK Konferenz (2014): Top 8.1: Rechte intersexueller Menschen wahren und Diskriminierung beenden – insbesondere Schutz der körperlichen Unversehrtheit http://www.gleichstellungsministerkonferenz.de/documents/2014_10_13_Beschluesse_GESAMT_Extern.pdf
- Komisarz Praw Człowieka Rady Europy (2014): Chłopiec, dziewczynka czy osoba – brak uznania prawnego osób interpłciowych w Europie <http://www.coe.int/hu/web/commissioner/-/a-boy-or-a-girl-or-a-person-intersex-people-lack-recognition-in-euro-1>
- ONZ (2014): Osoby Interpłciowe i Prawa Człowieka: Naruszenia, Głosy i Wizje (wydarzenie towarzyszące 25. sesji Rady Praw Człowieka w marcu 2014) <http://youtu.be/hhTYYqCv7gE>
- Zebranie parlamentarne Rady Europy (2013): Prawa dzieci do integralności fizycznej <http://assembly.coe.int/ASP/Doc/XrefViewPDF.asp?FileID=20174&Language=en>
- Zgromadzenie Ogólne ONZ (2013): Raport Sprawozdawcy ONZ ds. Tortur oraz Innego Okrutnego, Nieludzkiego lub Poniżającego Traktowania albo Karania, Juana Méndez http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session22/A.HRC.22.53_English.pdf
- Dan Christian Ghattas (2013): Prawa człowieka pomiędzy płciami. Badanie wstępne sytuacji społecznej osób inter*. Pod red: Heinrich-Böll-Foundation. Berlin <http://www.boell.de/en/2013/10/21/human-rights-between-sexes>
- Szwajcarska Doradcza Komisja Etyki Biomedycznej: Podejście do różnic w rozwoju płci. Opinia nr 20/2012. Etyka w odniesieniu do "interpłciowości" http://www.nek-cne.ch/fileadmin/nek-cne-dateien/Themen/Stellungnahmen/en/NEK_Intersexualitaet_En.pdf
- Komisja Praw Człowieka San Francisco (2005): Prawnoczołowiecza analiza medycznej „normalizacji” osób interpłciowych (2005) http://www.isna.org/files/SFHRC_Intersex_Report.pdf

Powyżej zamieszczamy jedynie garść linków. Pełna i na bieżąco aktualizowana lista uchwał, raportów i rekomendacji, w tym rekomendacji ONZ, dostępna jest na stronie www.oii europe.org

FILMY, ARTYKUŁY I KSIĄŻKI

- Mauro Cabral (2015): The marks on our bodies (artykuł opublikowany w Dzień Interpłciowości obchodzony 26 października <http://intersexday.org/en/mauro-cabral-marks-bodies/>)
- Inter – Erfahrungen intergeschlechtlicher Menschen in der Welt der zwei Geschlechter (2013, pod red. Barth, Ghattas, Böttger, Schneider), zbiór esejów i wywiadów opowiadających o doświadczeniach osób interpłciowych z pięciu kontynentów.
- Intersexion (film dokumentalny o historiach życia osób interpłciowych, Nowa Zelandia, 2012)
- Orchids, My Intersex Adventure (autobiograficzny film dokumentalny osoby interpłciowej, Australia, 2010)
- Interdicciones – Escrituras de la Intersexualidad en Castellano (2009, pod red. M. Cabral), zbiór esejów i wywiadów opowiadających o doświadczeniach osób interpłciowych z Ameryki Łacińskiej i Hiszpanii
- XXY (film o nastoletniej osobie interpłciowej, Argentyna, Hiszpania, Francja, 2007)
- Octopusalarm (OT: Tintenfischalarm, pierwszy europejski film dokumentalny o osobie interpłciowej, Austria, 2006)
- Hermaphrodites Speak! (film dokumentalny opowiadający historie osób interpłciowych, USA 1996)
https://www.youtube.com/watch?v=VMER3_nxIN0

STRONY WWW

- oii europe.org
- intervisibility.eu
- intersexday.org
- interfaceproject.org
- ilga-europe.org/what-we-do/our-advocacy-work/trans-and-intersex/intersex

WWW.OIIEUROPE.ORG